

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
دانشکده علوم سیاسی
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M. A)
رشته علوم سیاسی

موضوع:

بررسی تاثیر انقلاب اسلامی بر خاورمیانه با تاکید بر بحرین

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر کاظم جلالی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر علی دارابی

پژوهشگر :

قدرت الله حمزه شلمزاری

سال تحصیلی:

تابستان ۹۱

تقدیم به :

پیشگاه مقدس آخرین ذخیره و حجت الهی ولی الله

العظم صاحب عصر آقا امام زمان (عج)

تشکر و قدردانی:

از استاد ارجمند جناب آقای دکتر کاظم جلالی که علی رغم شرایط سنگین کاری، راهنمایی این پایان نامه را پذیرفتند و با صبر و متانت راهنمایی ام نمودند و نیز از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر علی دارابی که مشاوره طرح را قبول کردند و با نکته سنجی و ارشادات استادانه خود به کیفیت تحقیق افزودند کمال سپاس و امتنان را دارم.

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب قدرت الله حمزه شلمزاری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۸۷۰۰۰۱۳۱۶۰۰ در رشته علوم سیاسی در تاریخ ۹۱/۴/۱۲ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی تاثیر انقلاب اسلامی بر خاورمیانه با تاکید بر بحرین با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق رو پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۱/۴/۱۲

قدرت الله حمزه شلمزاری دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره به حروف و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی دانشکده علوم سیاسی این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشکده تهیه شده است	
نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی	کد واحد : ۱۰۱
کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۸۱۲۹۰۲۰۱۰	
عنوان پایان نامه : بررسی تأثیر انقلاب اسلامی بر خاورمیانه با تأکید بر بحرین	
نام و نام خانوادگی دانشجو : قدرت الله حمزه شلمزاری شماره دانشجویی : ۸۷۰۰۰۱۳۱۶۰۰ رشته تحصیلی : علوم سیاسی	تاریخ شروع پایان نامه : نیمسال دوم ۹۰-۹۱ تاریخ اتمام پایان نامه : ۹۱/۴/۱۲
استاد راهنما : جناب آقای دکتر کاظم جلالی استاد مشاور : جناب آقای دکتر علی دارابی	
آدرس و شماره تلفن : تهران- خیابان صفی علیشاه - کوچه سردار - پلاک ۶ - واحد ۱۱ ۰۹۱۳-۳۸۰۱۳۶۸	
چکیده پایان نامه(شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده): اعتراف غالب صاحب نظران ،انقلاب اسلامی ایران از انقلاب های بزرگ و بی نظیر قرن بیستم محسوب شده و به عنوان نقطه عطف در تاریخ تحولات سیاسی اجتماعی جهان اسلام ، سرمنشاء تحولات عظیمی در جهان و منطقه خاورمیانه بوده است.انقلاب اسلامی با احیای تفکر اسلامی ، نقش اسلام و مسلمانان را در عرصه های مختلف	

برجسته ساخته و عنصر هویت اسلامی را به عنوان واقعیتی پذیرفته شده در برابرهویت جهان شمول غرب قرارداد است. انقلاب اسلامی با تشدیداسلام خواهی از طریق ترویج اسلام سیاسی، بسیاری از مسلمانان جهان را درمسیربازیابی هویت اسلامی خویش قرارداد.

انقلاب اسلامی ایران بی شک درافتخارواعتمادبه نفس مسلمانان- اعم از سنی و شیعه -بدون توجه به ملیت یا تمایلات سیاسی آنها درتقویت یا ایجادجنبش های مبارزو بیداری اسلامی درمنطقه و جهان نقش ایفاء نموده است. لذا بعنوان مهمترین و موثرترین علل بیداری درمنطقه خاورمیانه، یک الگویی از حکومت مردم سالاری دینی برای امت اسلامی و جهان اسلام محسوب می شود.

کلیدواژها: انقلاب اسلامی، خاورمیانه، بحرین

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهشنامه دانشکده مناسب است _ مناسب نیست تاریخ و امضاء

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
فصل اول: کلیات	
۱-۱- بیان مسأله تحقیق	۸
۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق	۹
۳-۱- اهداف تحقیق	۱۱
۴-۱- سوالات تحقیق	۱۱
۱-۴-۱- سوال اصلی	۱۱
۲-۴-۱- سوال فرعی	۱۱
۵-۱- فرضیه های تحقیق	۱۱
۶-۱- متغیرها	۱۲
۱-۶-۱- متغیر مستقل	۱۲
۲-۶-۱- متغیرهای وابسته	۱۲

- ۷-۱- چارچوب نظری تحقیق (محدودیتها و سازماندهی تحقیق) ۱۲
- ۱-۷-۱- محدودیت‌های تحقیق ۱۳
- ۸-۱- پیشینه تحقیق ۱۳
- ۹-۱- روش تحقیق و ابزار گرد آوری داده ها ۱۵
- ۱۰-۱- سازماندهی تحقیق ۱۶

فصل دوم: خاورمیانه

- مقدمه ۱۸
- ۱-۲- بخش اول: اهمیت و موقعیت استراتژیک خاورمیانه ۱۹
- ۱-۱-۲- اهمیت تاریخی و مذهبی ۱۹
- ۲-۱-۲- اهمیت استراتژیک و نظامی ۲۰
- ۳-۱-۲- اهمیت اقتصادی ۲۱
- ۴-۱-۲- اهمیت سیاسی و فرهنگی ۲۳
- ۲-۲- بخش دوم: خاورمیانه بزرگ غربی (آمریکایی) ۲۵
- ۱-۲-۲- ماهیت طرح «خاورمیانه بزرگ» ۲۵
- ۲-۲-۲- پیشینه طرح «خاورمیانه بزرگ» ۲۸
- ۳-۲-۲- مبانی طرح «خاورمیانه بزرگ» ۳۱
- ۱-۳-۲-۲- توسعه مادی ۳۱
- ۲-۳-۲-۲- جهانی سازی غربی ۳۴
- ۴-۲-۲- اهداف طرح خاورمیانه بزرگ ۴۲
- ۵-۲-۲- بازتاب جهانی طرح خاورمیانه بزرگ ۴۵
- ۱-۵-۲-۲- فوروم آینده ۴۸
- ۲-۵-۲-۲- ارتقای دموکراسی ۴۹
- ۳-۵-۲-۲- ایجاد جوامع متکی به دانش ۵۱
- ۴-۵-۲-۲- گسترش فرصت‌های اقتصادی ۵۲
- ۶-۲-۲- نقد طرح «خاورمیانه بزرگ» ۵۶
- ۳-۲- بخش سوم: پایه های طرح «خاورمیانه اسلامی» ۶۰
- ۱-۳-۲- تکامل الهی ۶۱
- ۲-۳-۲- جهانی سازی اسلام ۶۳
- ۳-۳-۲- رسالت آینده اندیشمندان مؤمن (علما) ۶۵

فصل سوم: تاثیر انقلاب اسلامی بر خاورمیانه

مقدمه.....	۷۱
۳-۱-بخش اول: بازگشت به اسلام.....	۷۳
۳-۲-۱-انقلاب اسلامی.....	۷۶
۳-۱-۳-پیروزی انقلاب اسلامی.....	۹۱
۳-۱-۴-انقلاب اسلامی و خاورمیانه.....	۹۷
۳-۱-۱-بیداری اسلامی.....	۹۹
۳-۱-۵-ریشه‌ها و عوامل بیداری اسلامی.....	۱۰۱
۳-۱-۶-نقش ایران در بیداری اسلامی.....	۱۰۳
۳-۱-۷-زمینه‌ها و علل تاثیرپذیری جنبش‌های اسلامی از انقلاب اسلامی.....	۱۰۵
۳-۱-۷-۱-ابعاد تاثیر.....	۱۰۶
۳-۱-۵-۲-تاثیر انقلاب اسلامی بر راهبردهای امنیتی آمریکا.....	۱۰۸
۳-۲-بخش دوم: راهبردهای تقابل با خاورمیانه اسلامی.....	۱۱۹

فصل چهارم: بحرین و انقلاب اسلامی

۴-۱-بخش اول: تاثیر انقلاب اسلامی بر بحرین.....	۱۲۶
۴-۱-۱-بحرین در دایره المعارف بزرگ اسلامی.....	۱۲۷
۴-۱-۲-نقش دانشوران بحرین در گسترش معارف اسلامی.....	۱۳۹
۴-۲-بخش دوم: ماجرای جداسدن بحرین از ایران.....	۱۴۵
۴-۲-۱-تاریخ بحرین.....	۱۴۶
۴-۲-۲-موضع گیری ایران نسبت به بحرین در طول تاریخ.....	۱۴۸
۴-۳-بخش سوم: خروج انگلستان از خلیج فارس و وضعیت بحرین.....	۱۵۳
۴-۳-۱-محمد رضا شاه و جدایی بحرین از ایران.....	۱۵۴
۴-۳-۲-جنبش‌های آزادی خواهانه شیعیان بحرین.....	۱۵۸
۴-۳-۳-نشانه های خیزش شیعیان در بحرین.....	۱۶۲
۴-۳-۳-۱-موقعیت ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک بحرین.....	۱۶۳
۴-۳-۳-۲-ساختا سیاسی بحرین.....	۱۶۳
۴-۳-۳-۳-روند اصلاحات در بحرین.....	۱۶۴
۴-۴-بخش چهارم: وضعیت شیعیان در بحرین.....	۱۶۶
۴-۴-۱-فعالیت های سیاسی - اجتماعی شیعیان بحرین.....	۱۶۴
۴-۴-۲-جایگاه شیعیان در ارکان حکومت بحرین.....	۱۶۸

- ۳-۴-۴-تشکیلات عمده شیعی در بحرین.....۱۶۸
- ۴-۴-۴-تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر حرکت های شیعی در بحرین.....۱۷۰
- ۵-۴-۴-تأثیر قدرت یابی شیعیان در عراق بر حرکت های شیعی در بحرین.....۱۷۲
- ۶-۴-۴-موضع عربستان سعودی نسبت به تحرکات شیعیان بحرین.....۱۷۳
- ۷-۴-۴-انتقادات شیعیان بحرینی از حکومت.....۱۷۳
- ۸-۴-۴-تأثیر اصلاحات سیاسی بر وضعیت شیعیان بحرین.....۱۷۵
- ۹-۴-۴-نتیجه برخورد شدید دولت بحرین با شیعیان.....۱۷۷
- ۱۰-۴-۴-هراس آمریکا از فروپاشی دولت بحرین۱۷۹
- ۱۱-۴-۴-سیاست های دولت بحرین در قبال شیعیان.....۱۸۰

فصل پنجم: نتیجه گیری

- ۱-۷-نتیجه گیری.....۱۸۳
- منابع و ماخذ.....۲۰۵

مقدمه

انقلابی که در بهمن ماه ۱۳۵۷ در ایران به منصف ظهور رسید، انقلابی بود که کمتر کسی آن را پیش بینی می کرد. این انقلاب در کشوری اتفاق افتاد و رژیم را سرنگون ساخت که به طور کامل به نظام سلطه جهانی وابسته و صرفاً مجری اهداف و برنامه های استعماری آمریکا و رژیم صهیونیستی بود. حتی بسیاری نیز در تشخیص ماهیت و ویژگی های منحصر به فرد آن دچار اشتباه شدند و بدین لحاظ تصور می کردند که این انقلاب پس از مدتی، همانند سایر انقلاب های بوقوع پیوسته در دیگر کشورها، در اثر فشارهای زیاد، مشکلات مادی و امنیتی و سیاسی به تدریج استحاله شده و پویایی و مانایی خود را از دست خواهد داد و سرانجام به نظامی میرا تبدیل خواهد شد که در گذر زمان نمی تواند بدون وابستگی به ملاک ها و معیار های نظام سلطه جهانی به حیات سیاسی خود ادامه دهد .

اما در نقطه مقابل این دیدگاه ، نظرات دیگری وجود داشت مبنی بر اینکه انقلاب ایران به رهبری امام خمینی (ره) یک انقلاب ویژه و کاملاً منحصر به فرد است که به تمدن بشری متعلق بوده و به یک جامعه و ملت خاص اختصاص نداشت. این انقلاب همچون نهضت انبیاء مختص همه انسان ها و همه جوامع است. از این رو انقلاب ایران را انقلابی اسلامی و در امتداد انقلاب صدر اسلام نامیده اند که در همان حال که انقلابی مذهبی و اسلامی بود، انقلابی سیاسی نیز بود و در همان حال که انقلاب معنوی و سیاسی بود انقلابی، اقتصادی و مادی نیز محسوب می شد.

یعنی حریت و آزادی، عدالت، نبودن تبعیض های اجتماعی و شکاف های طبقاتی در متن تعلیمات اسلامی وجود دارد در عین حال نیز انقلاب ایران ، انقلابی غیر وابسته است. یک انقلاب دولتی نیست، یک انقلاب حزبی نیست، یک انقلاب ملی است لکن بر اساس اسلام، انقلاب اسلامی است نظیر انقلاب هایی که در طول تاریخ بدست انبیا انجام می گرفت که وابستگی در کار نبود الا یک وابستگی و آن وابستگی به خدای تبارک و تعالی. این ماهیت انقلاب اسلامی ایران باعث شد تا نظام برگرفته از آن دارای ویژگی های خاص و منحصر به فردی باشد که در ابعاد بین المللی، از دیگر انقلاب ها و نظام های سیاسی جهان متمایز و تاثیر گذاری آن نیز بر دیگر ملل جهان، بویژه مردم مسلمان منطقه از یک سو و نیز بر سیاست های نظام سلطه جهانی از سوی دیگر، کاملاً چشمگیر باشد.

بدین معنی که بُعد جهان شمولی انقلاب، بعد از مدت زمان کوتاهی تمام جهانیان را فرا گرفت و توانست با تاکید بر فطرت الهی انسان ها و نگاه و بینشی جهانی، همه مستضعفان جهان به ویژه مسلمانان را مخاطب قرار دهد. این بعد جهان شمولی و رسالت جهانی انقلاب به گونه ای تاثیر گذار بود که بعضی از نظریه پردازان سیاسی جهان، وابسته به نظام سلطه جهانی، انقلاب اسلامی ایران را در مقایسه با انقلاب های سایر کشورها بسیار ارجع و بر خلاف انتظار مسیر تاریخ برخی انقلاب ها تلقی کنند و اعتراف نمایند که انقلاب ایران نه تنها به سوی نابودی پیش نرفته، بلکه به سمت پویایی و تاثیر گذاری بیشتر در جهان حرکت کرده است.

زیرا نظریه های سیاسی غالب جهان را خدشه دار نموده و در معادلات سیاسی و راهبرد های جهانی ابر قدرتها تغییر ایجاد کرده است. افزون بر این دو نیز، با نفوذ و صدور انقلاب اسلامی به کشور های خاور میانه، منافع کشور های توسعه یافته و استعماری غربی بویژه نظام سلطه جهانی را به خطر افکنده است. از این روست که با روشن شدن سیاستهای جهان شمولی انقلاب اسلامی ایران، جبهه استکبار به سرکردگی آمریکا و صهیونیسم جهانی، راهبرد ها و سیاستهای منطقه ای و جهانی خود را بر ضد انقلاب اسلامی ایران در منطقه آغاز کرد تا با سرنگونی نظام جمهوری اسلامی و یا حداقل محدود سازی آن، همچون گذشته، منابع و ذخایر عظیم نفتی خلیج فارس را به یغما ببرد.

ثروت عظیم و افسانه وار نفتی و موقعیت استراتژیکی خلیج فارس همواره آمریکای سلطه گر و صهیونیسم توسعه طلب را بر آن داشته تا در امر گسترش و توسعه نفوذ سیاسی و سلطه گری خود در این منطقه تلاش کنند. حدود یک سوم از نفت مصرفی مورد نیاز غرب از تنگه استراتژیک هرمز عبور می کند، مرز های طولانی کشور مقتدری چون جمهوری اسلامی در خلیج فارس و پل ارتباطی آن با کشور های آسیای میانه و قفقاز که دسترسی این کشور ها را از طریق این کشور، با این آبراه حیاتی امکان پذیر می سازد، آسیب پذیری حکومت های محافظه کار و بعضاً وابسته ی عرب و مجاورت این منطقه با آفریقای بحران ساز، اقیانوس هند و آسیای جنوبی، بر اهمیت استراتژیکی آن افزوده است.

در کنار اینها، دگرگونی در ساختار نظام بین الملل، تغییر در ماهیت و ابعاد ملی، منطقه ای و بین المللی، ویژگی ها و شاخص های تعیین کننده در مسائل منطقه ای، ضعف درون ساختاری و تنوع چالش های منطقه ای در خلیج فارس به شکل گیری شرایط نوینی انجامیده و اهمیت این منطقه را بیشتر کرده که در راستای آن برای واحد های تشکیل دهنده چنین سیستم تابع منطقه ای، مخاطرات پر دامنه ای را می توان مورد ارزیابی قرار داد. این مخاطرات علاوه بر اینکه می توانند به عنوان عناصر

مناقشه آفرین منطقه ای ، زیر ساختار ها و سمت گیری کشورهای حوزه خلیج فارس را تحت تاثیر قرار دهند، به عنوان شاخصهای موثر بر سیستم امنیت منطقه ای نیز مورد ارزیابی قرار می گیرند. از جمله این مخاطرات وجود عنصر خارجی غیر بومی در این منطقه است که از دیر باز تا کنون همواره عامل بی ثباتی و محل امنیت ملی کشور های حوزه خلیج فارس بشمار می رفته است، به گونه ای که این عنصر خارجی، چه در زمان سلطه انگلیس و چه در زمان حضور آمریکا به خاطر سلطه خود بر این آبراه حیاتی و منابع ملی آن و چه بدلیل توسعه طلبی رژیم صهیونیستی همواره امنیت ملی کشور های منطقه را در معرض تهدید و تعرض قرار می داده تا نفوذ آنها بر منطقه برای همیشه تثبیت گردد. اگرچه نفوذ غرب به سرکردگی آمریکا تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، کاملاً تثبیت شده به نظر می رسید اما پیروزی انقلاب اسلامی و جدا شدن ایران از غرب، تاثیر آن در منطقه و به مخاطره افتادن منافع آمریکا و رژیم صهیونیستی در منطقه موجب شد تا جبهه ای جدید علیه انقلاب اسلامی ایران شکل گیرد که از آن می توان به عنوان جبهه استکبار جهانی نام برد که هدف اصلی و اساسی آن تثبیت هژمونی خود در جهان و تسلط بر منابع و ذخایر حیاتی آن است.

البته جبهه استکباری که پس از انقلاب اسلامی ایران تشکیل شد و فعالیت بر اندازی خود را بر ضد نظام نوپای اسلامی ایران و دیگر جریان های همسوی با آن در منطقه آغاز کرد به لحاظ روش ها و شیوه ها با امپریالیسم و هر دو نوع استعمار کهن و جدید تفاوت پیدا کرد. نه امپریالیستی است که همانند دوران استعمار کلاسیک یا کهن با به کار گیری نیروی نظامی و عمدتاً نیروی دریایی برای اشغال سرزمین مستعمره، به دنبال سلطه مستقیم سیاسی و نظامی بر مستعمره از طریق نصب فرمانداران به بهانه آباد کردن سرزمین تحت اشغال خود باشد و نه استعمار نو بود که از نیمه دوم قرن بیستم میلادی آغاز شد و تا دهه های اخیر ادامه داشته است و روش آن بجای هجوم استیلاجویانه مستقیم و اشغال سرزمین تحت سلطه، روی کار آوردن دولتهای دست نشانده و بومی بود و اهداف خود را با این روش دنبال می کرد. بلکه استعماری است کاملاً متمایز که دو ویژگی هر دو استعمار کهن و نو را داشته و هم روش هایی دیگر که از آن چهره ای جدید ساخته است.

مرحله جدید استعماری که نمی توان در غالب یک دولت و یا یک کشور محدود کرد، رویکرد آن با هدف جهانی سازی صورت گرفته و قصد دارد با تسلط بر بازار های جهانی، سیاست مشابه سازی فرهنگی و ارزشی و از بین بردن فرهنگ های بومی، ملی، نژادی و دینی و تغییر دولتها در چارچوب این سیاست، هدف مورد نظر خود را که سلطه کامل بر منابع و ذخایر جهانی است پیگیری کند. استعماری

که در حال اشغال تدریجی است اما فقط دولت آمریکا و یک دولت اروپایی و غربی نیست، بلکه این اشغالگر یک طبقه اجتماعی است، طبقه ای که دولت آمریکا و دولت های دیگر را به قدر توانایی و قدرت خود و آمادگی آنها دارد هدایت می کند.

البته در بافت و ساخت این دولت ها هم بدون شک افراد این طبقات حضور دارند. اما هدایت، هدایت یک دولت نیست، هدایت یک مجموعه طبقاتی است که اگر بخواهیم در یک عبارت برای اینها اسم انتخاب کنیم، باید بگوئیم «زر سالاران اقتدار طلب» که هدفشان سیطره بر منابع مالی و حیاتی تمام دنیاست. البته این سیطره، یک الزامات سیاسی دارد که همان نظم نوین جهانی است، یک الزامات علمی و اداری دارد که به تدریج خود را به آن نزدیک می کند. مساله جهانی سازی که امروز در تجارت پول، فرهنگ و شبکه های فرهنگی - مثل اینترنت و مانند آن - مطرح است، همه دانسته یا نادانسته در خدمت این مجموعه طبقاتی است.

هرچند یک طبقه خاص اجتماعی این استعمار را هدایت می کند و صرفاً محدود به آمریکا و رژیم صهیونیستی، اتحادیه اروپا و حتی بلوک شرق نیست، اما پس از پیروزی انقلاب اسلامی چهره خود را با نقاب آمریکا و رژیم صهیونیستی نمایان ساخت. بویژه با تداوم تضاد های سیاسی ایران و آمریکا و رژیم صهیونیستی، مقامات و سیاستمداران نظام سلطه جهانی به این اعتقاد رسیدند که موج جدید سیاسی ایران می تواند فضای ژئوپلیتیکی منطقه خاورمیانه را به ضرر رژیم صهیونیستی و آمریکا تحت تاثیر قرار دهد. بر اساس چنین ادراکی تضاد های نهفته اندیشه بر اندازی علیه انقلاب ایران از سوی این دو نظام سلطه گر و توسعه طلب افزایش یافت. البته در ابتدای انقلاب تهدیدات آمریکا و رژیم صهیونیستی، ماهیتی سیاسی داشت.

لذا آمریکا در ابتدا درصدد بر آمد تا از کشور های عربی حاشیه جنوبی خلیج فارس به عنوان هسته مرکزی تضمین صدور نفت و خط دفاعی معتبر در مقابل تهدیدات انقلاب اسلامی و یا حمله احتمالی شوروی استفاده کند. بنابراین دسترسی به نفت، بازار منطقه ای خلیج فارس و تنگه ی هرمز، مقابله با نفوذ شوروی در منطقه و مقابله با انقلاب اسلامی ایران و مانند آن، جزو اهداف آمریکا و رژیم صهیونیستی برای تامین منافع و سلطه گری آن ها در خلیج فارس قرار گرفت.

ولی از سال ۱۹۸۰ شکل جدیدی از تهدیدات ظهور یافت که ماهیتی امنیتی و حتی نظامی داشت. ایجاد بحرانهای امنیتی در گوشه و کنار مرز های داخلی ایران و حمایت از گروه های مسلح در حوزه های پیرامونی جغرافیای سیاسی ایران، طراحی کودتای نظامی و سپس تحمیل جنگ هشت ساله

به جمهوری اسلامی ایران و سازماندهی کشور های وابسته عربی منطقه در حمایت از عراق در تجاوز نظامی به ایران و نیز طرح «آریل شارون» برای تصرف چاه های نفتی منطقه خلیج فارس در دوران جنگ تحمیلی عراق به ایران در زمره تهدیدات امنیتی آمریکا و رژیم صهیونیستی علیه انقلاب اسلامی در منطقه محسوب می شود.

در این راستا از زمان پیروزی انقلاب اسلامی تا کنون سردمداران آمریکا و رژیم صهیونیستی در برهه های مختلف به بیان اهداف خویش در خلیج فارس پرداخته اند، که همگی بیانگر تداوم روز افزون سیاست سلطه گر صهیونیسم و آمریکا در این منطقه و بهره گیری آنها از شرایط نا پایدار امنیتی، سیاسی خلیج فارس است. به موازات محدودیت های سیاسی و تهدیدات امنیتی نظام سلطه جهانی، شکل جدیدی از تهدیدات، نظیر تهدیدات نرم در قالب جنگ روانی، تخریب سازنده و تحریمهای اقتصادی، صنعتی و تکنولوژیک بر ضد جمهوری اسلامی ایران ایجاد شد.

اما تکامل یافته ترین شکل تهدیدات سیاسی، امنیتی و اقتصادی نظام سلطه جهانی بر ضد انقلاب اسلامی در منطقه شکل ایدئولوژیک و راهبردی پیدا کرد. این مرحله را می توان آغاز فعالیت سازمان یافته شکل جدید استعمار نام برد که از آن به عنوان «استعمار فرانوا» یاد می شود. این مرحله از زمانی شروع شد که رقابت های دو قطبی بین شرق و غرب پایان پذیرفت و اتحاد جماهیر شوروی به عنوان یکی از دو ابر قدرت جهانی از هم فرو پاشید.

پس از آن هنری کسینجر یهودی و معمار سیاست خارجی آمریکا اظهار داشت: ما دو دیو فاشیسم و کمونیسم را از روی سینه بشریت برداشتیم و حالا نوبت بنیاد گرایی اسلامی است. از این رو نظام سلطه جهانی به سرکردگی آمریکا در راستای «سیاست تقابل دوگانه» با انقلاب اسلامی ایران عمل نمود و بدین ترتیب، تضاد های امنیتی و سیاسی ایران و آمریکا در فضای ایدئولوژیک ظاهر گردید. این روند طی سال های ۹۸-۱۹۹۳ در قالب سیاست «مهار دو جانبه» که مارتین ایندایک^۱ اسرائیلی طراح آن بود و نیز تهدیدات کم شدت و همچنین از سال ۱۹۹۸ به بعد که گروه های نومحافظه کار آمریکایی از جایگاه رو به رشدی برخوردار شدند با اشکال تهدیدات تصاعد یابنده امنیتی - استراتژیک به منصفه ظهور رسید.

¹ - Martin Ayndayk

چنین روندی، مخاطرات و تهدیدات امنیتی فراگیری را برای ساختار دفاعی و امنیتی ایران و نیز برخی کشورهای عربی منطقه همچون لبنان و سوریه و دولت منتخب حماس در فلسطین به وجود آورد. سایر تهدیداتی نیز که در حوضه تهدیدات نرم قرار دارد، مثل بحران سازی هسته ای علیه ایران را می توان در زمره تهدیدات امنیتی – راهبردی استعمار فرانو نام برد. امریکا و استکبار جهانی تمام توان خود را بکار گرفته اند تا بیداری اسلامی در منطقه خاورمیانه بوجود نیاید. (صفتاج، ۱۵، ۱۳۸۸-۹)

فصل اول

کلیات

² - Colonial ultramodern

۱-۱- بیان مسأله تحقیق

اصطلاح «خاور میانه»^۳ در مقابل «خاور نزدیک»^۴ و «خاور دور»^۵ بکار رفته است. یونانیان باستان، سواحل شرقی و جنوبی دریای مدیترانه را که در خاور و نزدیکی آنها قرار داشت خاور نزدیک می نامیدند، اما برخی دیگر بدلیل اینکه این منطقه حد فاصل و میان راه به خاور دور، یعنی ژاپن و چین تلقی می شد آن را خاور میانه می شناختند. گسترش دین و معنویت از منطقه خاور میانه، هراس بزرگ امروز تمدن مادی غرب را تشکیل می دهد. هم طرفداران مکتب سیاست خارجی محافظه کاران نو^۶، که پیرامون جرج بوش گرد آمده اند و هم استراتژیستهای نئو لیبرال^۷، که به حزب دموکرات تمایل دارند. هر دو بر این امر اتفاق نظر دارند که تهدید اصلی و بزرگ برای دنیای غرب در قرن بیست و یکم از منطقه مسلمان نشین خاور میانه آغاز خواهد شد و تمامیت تمدن کنونی را به چالش خواهد کشید. این معنویت خواهی و دین طلبی با بروز و ظهور و تداوم انقلاب اسلامی رونقی دوباره گرفته است و حتی آستانه این معنویت خواهی و دین طلبی اکنون در غرب و در ایالات متحد آمریکا نیز جریان دارد. انقلاب اسلامی ایران در بهمن ۵۷ با اتکای به معنویت، رهبری فرهنگدانه و معنوی امام(ره) و با حضور پر شور مردم توانست یکی از سفاکترین نظام های سیاسی مبتنی بر دیکتاتوری، استبدادی و خودکامگی را که بنیانش تکیه بر بیگانگان بود را از پای درآورد و دور باطل عقب ماندگی را با کوتاه

^۳ - Middle East

^۴ - Near East

^۵ - Far East

^۶ - The New Conservatives

^۷ - Neo-liberal strategis

کردن دست اجانب از ثروت‌های فسیلی و سایر فرایندهای مبتنی بر ثروت از جمله موقعیتهای استراتژیک و ژئوپلیتیک^۸ پایان دهد.

وقوع انقلاب اسلامی در ایران پی آمدهایی را در منطقه به دنبال داشت، از جمله این عوامل موثر بر ژئوپلیتیک منطقه را متحول ساخت و باعث شد غرب از زاویه دیگری به منطقه و عناصر ژئوپلیتیک آن توجه کند در این راستا ایدئولوژی اسلام ناب و مفاهیم و آموزه های انقلابی آن علاوه بر این که به منزله رقیب جدی برای لیبرالیسم غرب و کمونیسم مطرح شد، بلکه بعنوان عاملی ژئوپلیتیک نیز نظر بسیاری از صاحب نظران غربی را بخود جلب کرد، بطوری که شاید بتوان گفت عنصر تشیع در انقلاب اسلامی و سایر حرکتهای و جنبشهای شیعی در منطقه را به لحاظ اهمیت، حساستر و مهمتر ساخته است.

۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

موقعیت جغرافیائی خاورمیانه به این منطقه ویژگیهایی داده که همواره، سیاست بین المللی را متأثر از خود کرده است. وجود رودها، دریاها، دریاچه ها و تنگه های متعدد نشانه هایی از اهمیت استراتژیک و ژئوپلیتیکی این منطقه است. که در میان آنها تنگه های بسفرو داردانل، کانال سوئز و تنگه هرمز جایگاه خاص دارند. این تنگه ها بسان دروازه های طبیعی خاور میانه و شمال آفریقا عمل می کنند. تنگه هرمز، منطقه بسیار حیاتی و مهم خلیج فارس را به دریای عمان و سپس اقیانوس هند متصل میکند. تنگه بسفر و داردانل دریای سیاه را به دریای اژه وصل می کند، کانال سوئز در مسیر دریائی بین اقیانوسهای اطلس و هند حلقه کلیدی را تشکیل می دهد تنگه جبل الطارق، اروپا و آفریقا را از یکدیگر جدا می کند و یکی از پر رفت و آمد ترین آبراههای میان اقیانوسهای جهان است. بنابراین تسلط بر این منطقه و نقاط استراتژیک آن مزیت مهم نظامی و استراتژیکی ایجاد خواهد نمود. همین امر، یکی از دلایل مهم چالش دو ابر قدرت ایالات متحده امریکا و اتحاد جماهیر شوروی در دوران جنگ سرد بشمار می رفت. علاوه بر اهمیت نظامی و استراتژیکی خاور میانه، اهمیت اقتصادی این منطقه نیز بسیار حیاتی بوده و توجه قدرتهای فرامنطقه ای را در طول تاریخ و بویژه بعد از کشف نفت و اهمیت آن در صنایع، را بخود جلب نموده است. از طرفی دیگر علاوه بر بحث انرژی در دنیای صنعتی، فروش کالاها در

⁸ - Geo Politic

بازارهای مصرف بر کسی پوشیده نیست و خاور میانه هر دوی این مقاصد را برآورده می کند (G-
[fulier2002.p.48-60](#)).

استیلای استعمارگران بر این منطقه با قدرت نظامی و مستعمره کردن، سپس با قیام مردم با گماردن حاکمان دست نشانده در این منطقه، هژمونی فکری و سیاستگذاری استعمار نو از آستین دیگر سر بر آورد و بیش از پنجاه سال دوام آورد. البته به اینجا ختم نشد و استعمار فرانو اتفاق افتاد. مقام معظم رهبری می فرماید «استعماری که امروز مطرح است بالاتر از نو است کاملاً جدید است استعمار تازه‌یی که ملتها را در چنبره‌ی خودش گرفتار می‌کند و مجال تکان خوردن را به آنها نمی‌دهد و دقیقاً باید طبق میل همان مجموعه عمل شود» (مقام معظم رهبری، ۱۳/۹/۱۱)

قیام ملت ایران در سی و دو سال پیش و استقامت، پایداری، اتکای بخود با محوریت اسلام و معنویت چنان عظمتی به این کشور داد که خود تبدیل به الگویی برای کشورهای خاور میانه گردید، حضور فعال مردم در صحنه‌ها مشکلات را یکی بعد از دیگری پشت سر می گذاشت، مقاومت ایران در برابر همه اجانب و تأکید بر خودباوری و بازگشت به اصول سیاسی و حکومت داری اسلامی الگوی عینی و شفاف را در برابر دیده گان دنیا و بویژه همسایگان ما در خاور میانه قرار داد که بروز انقلاب در بیش از نیمی از کشورهای منطقه با همان شعارهای استبداد و استعمار ستیزی نشأت گرفته از اسلام مویید این نکته است.

لذا می طلبد این فرایند را بنحوی دقیق و گسترده بررسی نمود و جایگاه ایران در تحولات آتی منطقه را به نحو روشن تری ترسیم و برنامه ریزی نمود. البته نباید فراموش کرد که فهم و درک انقلاب اسلامی ایران نیز که اساساً هویتی دینی دارد، بدون شناخت ایدئولوژی تشیع که نقش ایدئولوژی انقلاب را ایفا کرد میسر نمی باشد.

همچنین درک نقش امام خمینی (ره) بعنوان معمار و ایدئولوگ و کارگزار اصلی انقلاب اسلامی و تفسیر وی از آموزه های تشیع میسر نیست. با توجه به نقش و اهمیت ایدئولوژی در رفتار و منش کارگزاران می توان گفت تشیع ویژگی ایدئولوژی انقلابی را داشت و توسط ایدئولوگ انقلاب اسلامی توانست هم نظم موجود را زیر سوال ببرد و هم نظام مطلوب جایگزین را نه تنها برای ایران بلکه برای سایر کشورها پی ریزی کند.

۱-۳- اهداف تحقیق:

هدف بنیادی از انجام تحقیق، بررسی تاثیر انقلاب اسلامی بر خاورمیانه با تاکید بر بحرین است. ابتدا توصیف فرایندهای انقلابی با توجه به اندیشه های تئوریک در کشورهای خاور میانه و سپس تبیین پروسه های منجر به این انقلابات با شناسایی عوامل مهم و کلیدی اثر گذار است که خود منجر به ترسیم مدلی تبیین گر و تئوریک برای بررسی این انقلابات و سپس چارچوب فکری و نظری تبیین با استفاده از این یافته هاست.

هدف کاربردی این تحقیق: پیش بینی فرایندهای آتی بیداری اسلامی در منطقه خاورمیانه؛ فرایند انقلابی؛ پیروزی و نهایتا نظامهایی که بعد از پیروزی بر این کشورها حاکم خواهند شد و نقش ایران در این فرایند ها در مقایسه با دیگر کشورهاست. هدف بنیادی آزمون تئوریهای مطرح شده در این راستا و اصلاح، تأیید و یا رد آنهاست.

۱-۴- سوالات تحقیق:

۱-۴-۱- سوال اصلی

آیا انقلاب اسلامی ایران برخیزش و بیداری مردم خاورمیانه موثر است؟

۱-۴-۲- سوال فرعی

آیا انقلاب اسلامی ایران بر بیداری مردم بحرین موثر است؟

۱-۵- فرضیه های تحقیق:

الف) انقلاب اسلامی ایران یکی از موثرترین عوامل بیداری مردم خاورمیانه است.

ب) انقلاب اسلامی ایران از عوامل اساسی بیداری مردم بحرین است.

۱-۶-متغیرها

۱-۶-۱-متغیر مستقل

انقلاب اسلامی ایران

۱-۶-۲-متغیرهای وابسته

الف) بیداری اسلامی در خاورمیانه

ب) بیداری اسلامی در بحرین

۱-۷- چارچوب نظری تحقیق (محدودیتها و سازماندهی تحقیق)

بیداری اسلامی در کشورهای اتفاق می افتد که زمینه و بستر لازم در آنها فراهم باشد. بروز و ظهور انقلابات در کشورهای خاورمیانه نیز منبعث از شرایط داخلی و خارجی است. شرایط داخلی حاکی از این است که بیش از نود درصد مردم این منطقه مسلمانند، سران کشورهای خاور میانه شدیداً به استعمار جهانی از جمله آمریکا و اسرائیل وابستگی دارند و لذا برای حفظ منافع خود و تأمین خواسته های استعمارگران حامی خود جنبشها و خیزشهای مردمی را که نشأت گرفته از دین مبین اسلام است را بشدت سرکوب می نمایند، فقر، بی عدالتی فاحش، توسعه نیافتگی بر این شرایط می افزاید از سوئی مردم نظاره گرند که ذخائر زیر زمینی و ثروتهای ملی کشورشان توسط چپاولگران غارت می شود و بازار داخلی نیز زمینه فروش کالاهای غربی و استعمار مضاعف را به هزینه عقب ماندگی کشورشان فراهم می آورد و عملاً خودکفائی و راندمان مستقل تولید در هاله ای از ابهام و دور تسلسل عقب ماندگی چرخش می یابد.

از سوی دیگر بروز و ظهور انقلاب اسلامی ایران، با شعار استقلال و آزادی و اتکای به توانمندیهای داخلی توانست حول محور اسلام و معنویت، دارای اتحاد ملی و انسجام اسلامی قوی شود، چالشهای دست ساز اجانب از جمله جنگ تحمیلی هشت ساله را به فرصت، و تهدیدهای نرم فتنه و براندازی نرم را یکی بعد از دیگری کشف و خنثی نماید و دهه چهارم بالندگی و اداره نظام با الگوی نه شرقی نه غربی را با محوریت دین مبین اسلام می گذراند. کشورهای خاورمیانه پیشرفت های علمی، مادی و